

Theo Engelen wil Zutphens erfgoed terug op oude plek

ZUTPHEN - Hij is niet de eerste die zich er druk om maakt, maar als het aan hem ligt wel de laatste. Theo Engelen (81) wil de oude Wilhelminafontein terugplaatsen op zijn oude plek: op de kruising van de Houtmarkt, Zaadmarkt en Sprongstraat. "Dat is de enige plek waar hij hoort." De gemeente Zutphen heeft andere plannen met deze respectabele oude dame in het park bij de Bult van Ketjen. Zij wil de fontein onderdeel maken van een natuurlijke speelplek.

Door Alize Hillebrink

Verborgen tussen struiken, omhangen met spinnenwebben en met scheefgezakte spits staat de Koningin Wilhelminafontein al bijna een kwart eeuw te verloreder op de Bult van Ketjen. De oort door de Zutphense inwoners geschonken historische fontein staat al bijna vijftig jaar droog. De verschoten groene kleur bladdert af. Daar, buiten de oude stadsmuren van Zutphen, in het parkje bij de Bourgognetoren zal zij als het aan de gemeente ligt, deel gaan uitmaken van een kinderspeelpark voor natuurlijk spelen. Fungerend als speelfontein.

Een woordvoerder van de gemeente Zutphen: "De fontein is als waterspelelement opgenomen in een ontwerp voor een natuurlijke speelplek bij de Bult van Ketjen. Of dit ontwerp wordt uitgevoerd, is afhankelijk van beschikbaar komen van budget."

Engelen schat kosten herplaatsing op een ton

Volgens woordvoerder Bax van de gemeente ligt verhuizing van de fontein naar zijn originele plek niet voor de hand, 'omdat er al een paar jaar geleden een investering is gedaan op de betreffende locatie.

Van der Ploeg: "In 2008 heeft de gemeente de haalbaarheid van terugplaatsing op de markt nog onderzocht. Technisch volkomen mogelijk. Maar het bedrag van 160.000 euro viel kennelijk te hoog uit, want er is nooit wat mee gedaan."

Engelen is niet de eerste beschermheer die opstaat voor rehabilitatie van de Wilhelminafontein op de Houtmarkt (zie kader). Maar tot nu toe bleken inspanningen van zijn voorgangers vergeefs. Engelen bedacht zijn plan kort geleden na een hartoperatie. "Tja, wat je hart je wel niet ingeeft", glimlacht hij. En hij ziet het al helemaal voor zich: "Volgend jaar wordt onze koning Willem-Alexander vijftig jaar. Zijn overgrootmoeder kreeg de fontein bij haar inhuldiging, dat is het toch een prachtige gelegenheid om de fontein voor de verjaardag van haar achterkleinzoon in ere te herstellen?"

Theo Engelen, ooit CDA-raadslid bij de gemeente Zutphen, vecht nu voor eerherstel van de fontein. "Ik vind dat de monumentale fontein bij oud Zutphen hoort, op de markt." De kosten van restauratie en herplaatsing van de Wilhelminafontein schat hij op een ton. "We plaatsen de fontein in de huidige stenen omringing. Dus niet zoals vroeger met een hekwerk of perkjes eromheen."

De in september gerealiseerde natuurlijke speelplek op de Bult van Ketjen waar de Wilhelminafontein als waterspelelement deel van zal uitmaken. Foto: Alize Hillebrink

Standplaats Zutphense Wilhelminafontein opnieuw ter discussie

Theo Engelen bij de Koningin Wilhelminafontein op de Bult van Ketjen. Foto: Alize Hillebrink

En wat te doen met de huidige zuilenfontein? Engelen: "Wat een kunstenaar gemaakt heeft mag je niet afbreken. Kijkend naar de huidige nieuwbouw in Zutphen is mijn idee om het bestaande waterwerk te verplaatsen naar de Noorderhaven."

Van der Ploeg: "Als je het mij vraagt is het ook een beetje een generatiekweste. Mijn kinderen zijn opgegroeid met de huidige zuilenfontein, die zijn dáaraan gewend. Ik weet niet wat die zullen zeggen als die weg zou moeten. Je moet ook accepteren dat dingen veranderen. Elke periode voegt weer wat toe. Terug naar vroeger moet geen dogma worden."

De vraag is of Van der Ploeg hiermee de uitgangspunten respecteert zoals die bij oprichting van de Stichting Wilhelminafontein zijn geformuleerd. Die geven aan: "Het bevorderen en realiseren van een verantwoord herstel en installatie van de Koningin Wilhelminafontein op de oorspronkelijke plaats op de Markt te Zutphen, al dan niet na een tijdelijke plaatsing elders in Zutphen..."

Van der Ploeg geeft toe dat hij daar als voorzitter niet echt een halszaak van heeft gemaakt in de afgelopen jaren. "Wel ben ik van mening dat je de fontein in zijn

geheel moet beschouwen. Dus inderdaad ook de waterbak met toebehoren." Tegelijkertijd zegt hij: "Misschien moeten we niet alles terug willen zoals het ooit was. Een nieuwe generatie mag ook wel wat toevoegen en dat hoeft niet altijd perfect te zijn."

Comité van aanbeveling
Sinds zijn initiatief heeft zich rond Engelen een comité van aanbeveling geschaard: Remco Feith van Stichting Binnenstadsmanagement, Jan Nieuwburg, voorzitter Stichting Toeristisch Varen en Gerhard de Graaf die een internetpeiling hield. Dat de fontein nog altijd leeft onder de inwoners van Zutphen bewijzen de meer dan 650 reacties van Zutphense inwoners (jong en oud) op een tweedaagse peiling die De Graaf hield op de populaire Facebookpagina: 'Je bent een Zutphee als...'. Engelen: "Als er geen geld van de overheid komt, dan verzinnen we een sponsoractie of we gaan net als in de negentiende eeuw met de pet rond. De gemeente Zutphen is nog niet op de hoogte van mijn ideeën, maar ik ga zo snel mogelijk mijn verzoek schriftelijk indienen bij het college van B&W en de gemeenteraad."

■ Reageren? engelen-og@kpnmail.nl

Boven links: Wilhelminafontein in stukken opgeslagen bij de gemeente. Jaartal onbekend. Foto: Regionaal Archief Zutphen. Boven rechts: Het weghalen van de Wilhelminafontein door mensen van gemeentewerken. Fotografie: Zeijlemaker. Bron: Regionaal Archief Zutphen.

Koningin Wilhelminafontein 1898 - 2016

Redders, bergers en vernielers

Achter de Koningin Wilhelminafontein schuilt een haast onwaarschijnlijk verhaal van redders, bergers en vernielers. Meer dan eens hield dit historische monument de Zutphense gemoederen bezig. Naast het in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerde markante beeld van Manus op het Stationsplein, is de Wilhelminafontein misschien wel het meest besproken object van Zutphen.

De geschiedenis

Ter gelegenheid van de inhuldiging van Koningin Wilhelmina in 1898 wordt tijdens de kroningsfeesten een tijdelijke fontein geplaatst op de markt tegenover de Sprongstraat. Het enthousiasme van het publiek is zo groot dat er besloten wordt geld in te zamelen voor een echte fontein. Elfhonderd burgers dragen een steentje bij om de bouwkosten te kunnen betalen: hen was gevraagd om 25 cent bij te dragen. De fontein wordt door de in Delft gevestigde firma Braat ontworpen en gebouwd. Op Koninginnedag, 31 augustus 1899, draagt de voorzitter van de fonteincommissie de fontein over aan de gemeente, waarbij hij de hoop uitspreekt dat 'het geen doedevonden zal worden, maar één die bij elke gelegenheid water zal geven'. En 'dat het gemeentebestuur zou weten te waken dat geen hand haar

ooit zou schenden'. De burgemeester zegde toe er goede zorg voor te dragen, waarna hij de fontein in gebruik stelde.

Na de feestelijke onthulling spuit de fontein meer dan een halve eeuw op de markt. Echter in 1949 begint de tegenslag. Wegens veelvuldige beschadiging van 'perk en hekwerk rondom de fontein' worden zowel hekje als beplanting in 1949 door de gemeente verwijderd. Nog geen tien jaar later, in 1957, volgt om verkeerstechnische redenen volledige verwijdering van de fontein. In de Zutphense Courant van 30 augustus 1957 wordt geschreven dat de fontein 's morgens om 5 uur 'in alle stilte werd afgebroken en opgeborgen'.

Vanaf dat moment houdt de fontein de gemoederen onder de Zutphense bevolking behoorlijk bezig, zo blijkt uit de archieven. Stapels artikelen, raadsverslagen en ingezonden brieven in het Regionaal Archief Zutphen getuigen van roerige jaren. Verhuizingen van de fontein, vernielers en redders wisselen elkaar af.

Stortplaats

Het is een eeuw later, op 19 februari 1998, als Zutphenaar L.H.L. Lunenberg in de Zutphense Courant een ontluisterend verhaal vertelt. Op de dag na de verwijdering van de fontein in 1957 hoort hij dat hij in stukken op de stortplaats lag. Vol 'woede en verdriet' haalt hij de onderdelen van de stort. Als medewerker van de gemeentereinigingsdienst knapt hij stiekem onder werktijd met een paar medestanders de fontein op en behoedt haar daarmee voor de ondergang. Lunenberg biedt de fontein daarna weer aan aan de gemeente.

In 1966 wordt besloten om de fontein in het Vogelpark te plaatsen. Maar wederom wordt hij verwijderd, ditmaal wegens schade en vandalisme. De fontein wordt in delen opgeslagen in een gemeentelijke loods. In de jaren daarna geeft de gemeente te kennen dat de fontein er niet meer is.

Het is begin jaren '90 wanneer de gemeenteraad besluit om een door de Rotary afgewezen ontwerp voor een nieuwe fontein van architect Prins, te laten uitvoeren en op de markt te plaatsen. Het betreft een ontwerp van drie zuilen waarlangs water naar bene-

den stroomt. Het is de fontein die sindsdien op de Houtmarkt staat.

Waterwerk van Prins

In diezelfde tijd komt Zutphenaar W. Kemmink tot de ontdekking dat vrijwel alle onderdelen van de Wilhelminafontein (weliswaar zwaar beschadigd) nog aanwezig zijn. Samen met Zutphense burgers wordt de Stichting Koningin Wilhelminafontein opgericht. Kemmink roept de Zutphense bevolking op een bijdrage te geven 'door een bij uw beurs passend bedrag te storten, evenals de burgers uit 1899 die unaniem met kleine bedragen bijdroegen aan dit gedenkteken'. Maar de gemeente gaat niet in op het initiatief van de stichting om de oude Wilhelminafontein te restaureren en te herplaatsen op de markt en kiest voor plaatsing van het waterwerk van Prins. Kemmink maakt zich zo hard voor herplaatsing is te lezen in de krant van 6-9-'91, dat hij doorvecht tot de Raad van State. Maar zijn beroep wordt afgewezen.

In 1995 wordt de fontein door 'vereende krachten van burgerij en vrienden' voor 40.000 gulden gerestaureerd door Smederij Rombout uit Geldermalsen en hoewel alle leidingen voor waterleiding aanwezig zijn, wordt zij zonder wateraansluiting geplaatst op de Bult van Ketjen.

In 2008 onderzoekt de gemeente Zutphen de haalbaarheid van terugplaatsing van de Wilhelminafontein op de oude plek op de markt op originele wijze, dus inclusief waterbak en beplanting. De offerte van een smederij uit Vorden bedraagt 160.000 euro maar tot terugplaatsing komt het niet. Dit jaar besloot de gemeente de fontein op te nemen in een ontwerp voor een natuurlijke speelplek voor kinderen 'in het parkachtige gedeelte' bij de Bult van Ketjen.

Nast haar officiële standplaats op de Houtmarkt kende de Koningin Wilhelminafontein maar liefst vier 'parkeerplaatsen'. Van 1957 tot 1965 lag hij in opslag bij de gemeente. Daarna stond ze in het Vogelpark, tot ze in 1974 naar de loods van de gemeentereiniging werd overgebracht. In 1995 ging ze naar haar huidige standplaats bij de Bourgognetoren. (Bron: Regionaal Archief Zutphen)

Foto uit 1898 van de tijdelijke fontein ter ere van de troonsbestijging van Koningin Wilhelmina. Foto: collectie Stedelijk Museum Zutphen.